

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV

Pandemie covid-19 způsobila největší pokles očkování za poslední tři desetiletí

WHO a UNICEF bijí na poplach, protože nové údaje ukazují, že celosvětová proočkovanost v roce 2021 nadále klesala, přičemž 25 milionům kojenců chybí život zachraňující očkování. 15.7.2022

Dne 15. 7. 2022 zveřejnily WHO a UNICEF oficiální údaje, podle kterých došlo k největšímu poklesu proočkovanosti dětí za přibližně 30 let.

Procenta dětí, které dostaly tři dávky vakcíny proti záškrtu, tetanu a černému kašli (DTP3), což je ukazatel pro porovnání proočkovanosti v rámci zemí i mezi nimi, klesla mezi lety 2019 a 2021 o 5 procentních bodů na 81 procent.

Výsledkem bylo, že jen v roce 2021 nedostalo jednu nebo více dávek DTP v rámci rutinní imunizace 25 milionů dětí. To je o 2 miliony více než v roce 2020 a o 6 milionů více než v roce 2019, což znamená rostoucí počet dětí ohrožených závažnými chorobami, kterým lze předcházet očkováním. Pokles byl způsoben mnoha faktory, včetně zvýšeného počtu dětí žijících ve válkou zasažených oblastech a obtížných podmínkách prostředí, kde je přístup k očkování často náročný, včetně zvýšeného množství dezinformací a problémů souvisejících s covid-19, jako je narušení péče a dodávek vakcín, přesměrování zdrojů, které omezilo přístup a dostupnost očkování.

"Toto je výstraha pro zdraví dětí. Jsme svědky největšího trvalého poklesu proočkovanosti dětí za generaci. Následky se odrazí na životech," řekla Catherine Russell, výkonná ředitelka UNICEF. "Zatímco se v loňském roce očekávaly obtíže spojené s pandemií v důsledku lockdownů spojených s onemocněním covid-19, nyní vidíme další pokračující pokles. Covid-19 není omluvou. Potřebujeme doočkovat chybějící miliony dětí, jinak budeme nevyhnutelně svědky dalších epidemií, více nemocných dětí a většího tlaku na již tak napjaté zdravotní systémy."

Celkem 18 z 25 milionů dětí nedostalo během roku jedinou dávku DTP, naprostá většina z nich žije v zemích s nízkými a středními příjmy, přičemž nejvyšší počty zaznamenaly Indie, Nigérie, Indonésie, Etiopie a Filipíny. Mezi země s největším relativním nárůstem počtu dětí, které v letech 2019 až 2021 nedostaly jedinou vakcínu, patří Myanmar a Mosambik (počítáno ze zemí s alespoň 10 000 dětmi s nulovým počtem dávek v roce 2021).

Celosvětově se snížila proočkovanost proti lidskému papilomaviru (HPV) o více než čtvrtinu v porovnání s rokem 2019. To má vážné důsledky pro zdraví žen a dívek, protože celosvětová proočkovanost první dávkou HPV vakcínou je nyní pouze 15 %, přestože první vakcíny byly schváleny před více než 15 lety.

Předpokládalo se, že rok 2021 bude rokem "obnovy", během něhož budou obnoveny napjaté imunizační programy a kohorta dětí, která v roce 2020 nebyla očkována, bude doočkována. Místo toho se proočkovanost DTP3 vrátila zpět na nejnižší úroveň od roku 2008, což spolu s poklesem proočkovanosti jinými základními vakcínami posunulo svět mimo cestu naplnění globálních cílů, včetně ukazatelů imunizace pro Cíle udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals).

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV

K tomuto historickému poklesu proočkovanosti dochází na pozadí rychle rostoucího počtu případů závažné akutní podvýživy. Podvyživené dítě má již tak oslabenou imunitu a vynechané očkování může znamenat, že běžné dětské nemoci se pro něj rychleji stanou smrtelnými. Souběh nedostatku potravy a problémů s očkováním vede ke vzniku krizových podmínek pro přežití dětí.

Proočkovanost klesla ve všech regionech, přičemž region východní Asie a Tichomoří zaznamenal nejstrmější změnu v proočkovanosti DTP3, když za pouhé dva roky došlo k poklesu o 9 %.

"Plánování a řešení covid-19 by také mělo jít ruku v ruce s očkováním proti jiným smrtelným nemocem, jako jsou spalničky, zápal plic a průjem," řekl Dr. Tedros Adhanom Ghebreyesus, generální ředitel WHO. "Není to otázka buď/anebo, je možné dělat obojí."

Některým zemím se podařilo pokles očkování zastavit. Uganda si udržela vysokou úroveň proočkovanosti v rutinních očkovacích programech a zároveň zavedla cílený program očkování proti covid-19 na ochranu prioritních populací, včetně zdravotnických pracovníků. Podobně se vrátil Pákistán na úroveň proočkovanosti před pandemií díky závazku vlády a značnému úsilí o catch-up vakcinaci. Za dosažení tohoto cíle uprostřed pandemie, kdy zdravotnický systém a zdravotníci byli pod značným tlakem, je třeba gratulovat.

K dosažení globální úrovně proočkovanosti a zabránění vzniku epidemií bude zapotřebí obrovského úsilí. Nedostatečná úroveň proočkovanosti již vedla v posledních 12 měsících k epidemiím spalniček a dětské obrny, kterým se dalo předejít, což podtrhuje zásadní roli očkování při udržování zdravých dětí, dospívajících, dospělých a společnosti.

Proočkovanost první dávkou vakcíny proti spalničkám klesla na 81 procent v roce 2021, což je také nejnižší úroveň od roku 2008. V roce 2021 nedostalo svou první dávku vakcíny proti spalničkám 24,7 milionu dětí, což je o 5,3 milionu více než v roce 2019. Dalších 14,7 milionu nedostalo potřebnou druhou dávku. Podobně ve srovnání s rokem 2019 nedostalo třetí dávku vakcíny proti dětské obrně o 6,7 milionu dětí více a 3,5 milionu dětí nedostalo první dávku vakcíny proti HPV, která chrání dívky před rakovinou děložního čípku v pozdějším věku.

Prudký dvouletý pokles proočkovanosti přichází po téměř deseti letech vzestupu, proto je důležité řešit nejen narušení vakcinace související s pandemií, ale také řešit systémové problémy tak, aby se zajistilo naočkování každého dítěte a dospívajícího.

WHO a UNICEF spolupracují s Gavi, Vaccine Alliance a dalšími partnery na splnění globálního programu Imunizační Agendy 2030 (IA2030), strategie pro všechny země a příslušné globální partnery k dosažení stanovených cílů v oblasti prevence nemocí, proti nimž se dá očkovat a dodávek vakcín všem a všude, v každém věku.

"Je velmi zneklidňující vidět již druhý rok po sobě, že stále více dětí není chráněno před nemocemi, kterým lze předcházet. Prioritou Aliance musí být pomáhat zemím udržovat, obnovovat a posilovat rutinní imunizaci spolu s prováděním ambiciózních plánů očkování proti covid-19, a to nejen za pomoci vakcín, ale také vytvořením strukturální podpory pro zdravotnické systémy, které očkování budou provádět," řekl Dr. Seth Berkley, generální ředitel společnosti Gavi, Vaccine Alliance.

Partneři IA2030 (Imunization Agenda 2030) vyzývají vlády a příslušné organizace k:

- zintenzivnění úsilí o doočkování (catch-up vakcinace), aby se vyřešil pokles v pravidelném očkování, a rozšíření terénní služby v oblastech s nedostatečným pokrytím zdravotní péče, tak, aby se k očkování dostaly všechny děti, zavedení kampaní k prevenci vzniku epidemií;
- implementování na důkazech založených cílených strategií, jejichž cílem bude obnovit důvěru ve vakcíny a očkování, bojovat proti dezinformacím a zvýšit proočkovanost, zejména mezi zranitelnými komunitami;
- zajištění, aby současná připravenost a reakce na pandemii a snahy o posílení globální zdravotnické architektury vedly k investicím do služeb primární zdravotní péče s cílenou podporou posílení a udržení základního očkování;
- zajištění politických závazků národních vlád a zvýšení alokace domácích zdrojů na posílení a udržení očkování v rámci primární péče;
- upřednostnění posílení surveillance programů a zdravotnických informačních systémů tak, aby poskytovaly údaje a monitorovaly vše důležité, aby programy měly maximální dopad; a k
- využití a zvýšení investic do výzkumu na vývoj a vylepšení nových a stávajících vakcín a do imunizačních služeb, které společnost potřebuje a splnit tak cíle IA2030.

Zdroj:

<https://www.who.int/news/item/15-07-2022-covid-19-pandemic-fuels-largest-continued-backslide-in-vaccinations-in-three>

Oddělení epidemiologie infekčních nemocí